

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน

ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

**The Policy Proposals for the Community Participatory Management in
Small Primary Schools Under the Office of the Basic Education**

Commission: A Case Study Under the Office of

**Nong Bua Lam Phu Primary Educational
Service Area**

กชพร พลศักขวา,

นวัตร หอมสิน และ ชัชจรีญา ไบลี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Kotchaporn Polsakkhwa,

Nawattakorn Homsin and Chatjariya Bailee

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: aunoi4321@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อตรวจสอบและประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบาย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของนโยบาย แนวทางของนโยบาย และกลไกของนโยบาย ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมใน

* วันรับบทความ : 7 มีนาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2567

Received: March 7 2027; Revised: March 28 2024; Accepted: March 30 2024

การวางแผนและตั้งเป้าหมาย 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. ผลการตรวจสอบและประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบาย; การบริหารแบบมีส่วนร่วม; โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of this research were 1) to investigate the conditions of community participatory management, 2) to construct the policy proposals community participatory management, and 3) to examine and evaluate policy proposals of community participatory management in small primary schools under Office of the Basic Education Commission. The policy research design was used in this study consisted of 3 phases. The results of this research were as follows:

1. The conditions of community participatory management in small primary schools under Office of the Basic Education Commission overall were at the high level, when considering each aspect, they were at the high level in all

2. The draft of policy proposals community participatory management in small primary schools under Office of the Basic Education Commission consisted of Policy Objective, Policy Means, Policy Mechanism. The components consisted of 5 aspects: the participation in planning and goal setting, the participation in practice, the participation in decision making, the participation in benefits, and the participation in evaluation.

3. The evaluation of policy proposals community participatory management in small primary schools under Office of the Basic Education Commission showed the highest level of appropriateness, congruity, feasibility, and utility across all aspects.

Keyword: Policy proposals; Participatory management; Small primary school

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษามีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่าง

ต่อเนื่องระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัวชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นและในหมวด 5 มาตรา 39 และมาตรา 40 ว่าด้วยเรื่องการบริหารและจัดการศึกษา กำหนดให้กระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคลและ บริหารทั่วไปไปยังสถานศึกษาโดยตรงโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาแต่ละแห่งทำ หน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาฉะนั้นรูปแบบการบริหารงานจะมีการเปลี่ยนแปลง โดยนำการบริหารแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management) มาดำเนินการ บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยอยู่บน พื้นฐานการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษาอย่างทั่วถึงรวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองและชุมชนในการบริหารสถานศึกษาบุคคลสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานตามแผนนโยบายดังกล่าว บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพคือผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำและผู้แสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเน้น รูปแบบการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553: 27) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูป ประเทศด้านการศึกษา และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการ พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และนโยบายเร่งด่วน เรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ยัง สนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่นๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562- 2565) รวมทั้งนโยบายและแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต จะ ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ปัญหาที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประสบเกี่ยวกับสถานศึกษาขนาดเล็กนั้น คือ การที่โรงเรียนขนาดเล็กมีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น ไม่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษาได้ คือ โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวที่สูงกว่าโรงเรียน ขนาดใหญ่ เนื่องจากภาวะประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหานักเรียนออกกลางคัน และการเลือก ทำงานหลังจบการศึกษาภาคบังคับ ส่งผลทำให้ขนาดของโรงเรียนปรับเปลี่ยนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมาก ขึ้น ค่าใช้จ่ายนักเรียนต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนที่มากกว่า แม้โรงเรียนขนาดเล็กจะดูเหมือนเป็นภาระด้านงบประมาณในระบบการศึกษา แต่ถ้ามองในมุมที่กลับกันแล้ว ก็อาจจะเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้นๆ ได้เช่นกัน ด้วยพื้นฐานของ

โรงเรียนขนาดเล็กนั้น ส่วนใหญ่คือโรงเรียนเล็กๆ ที่กระจายตัวอยู่ในชุมชนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งถ้าชุมชนเข้มแข็งแล้วเห็นความสำคัญในการพัฒนาก็อาจเป็นโอกาสดีที่จะสนับสนุนให้โรงเรียนเติบโตไปตามบริบทของชุมชนนั้นๆ อย่างมีคุณภาพได้ โดยผ่านรูปแบบการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ซึ่งได้มีการนำเสนออีกอย่างมากมาย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและสถาบันการศึกษาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อตรวจสอบและประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำไปศึกษาเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 360 คน

ระยะที่ 2 จัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน และการสนทนากลุ่มเป้าหมาย (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

ระยะที่ 3 ตรวจสอบและประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการ การสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน และการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 80 คน เพื่อยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของ อุทัย บุญประเสริฐ (2542), ธร สุนทรายุทธ (2552), ชัชจรีญา ไบลี (2563)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของ วิโรจน์ สารรัตน์ (2545), กระทรวงศึกษาธิการ (2546), วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548), ธีระ รุญเจริญ (2550).

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายและการวิจัยเชิงนโยบาย ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของ ประชุม รอดประเสริฐ (2547), วิจิตร ศรีสอ้าน และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2551) และชัชจรีญา ไบลี (2553)

วิธีวิจัยที่เกี่ยวกับการวิจัยเชิงนโยบายของ Majchrzak (1984, อ้างถึงใน ชัชจรีญา ไบลี, 2553: 137) ตลอดจนงานวิจัยของนักวิชาการอีกหลายท่าน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังต่อไปนี้ การวิจัยแบบผสมผสาน ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของ สุคนธา คงศีล และ สุขุม เจียมตน (2550), และ วิจิตร ศรีสอ้าน (2532) มาตรฐานการประเมินได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของ รัตนา สายคณิต (2550) สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู มีดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผลการศึกษาเอกสาร (Documentary Study)

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลตามแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่านักการศึกษาหลายท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ได้แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่และกระบวนการบริหาร ผู้วิจัยพิจารณาเกณฑ์ที่มีความถี่สูง (มีความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป) เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตเนื้อหาเพื่อดำเนินการวิจัยได้ทั้งสิ้น 5 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งเป้าหมาย หมายถึง การให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญทางศาสนา สนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม และเผยแพร่การดำเนินงานต่างๆ ให้หน่วยงานอื่นทราบ รวมทั้งการร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นงานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ หมายถึง การให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การพัฒนาอาชีพ การมีทักษะชีวิต การรวบรวมเผยแพร่วัฒนธรรม สิ่งประดิษฐ์หรืองานวิชาการต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอน นอกจากนั้นร่วมรับรู้ในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา แล้วหาวิธีการป้องกันและแก้ไขร่วมกัน

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล ไม่ว่าจะเป็นงานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ให้ความเห็นชอบและแนะนำ ในการจัดทำรายงานผลการศึกษาประจำปี แล้วร่วมสรุปผลเพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนางานต่อไป

2. ผลการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research)

จากการศึกษาบริบทเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และผู้นำชุมชน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่ (n=360)	ร้อยละ (100)
เพศ		
ชาย	168	46.67
หญิง	192	53.33
อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	12	3.33
31-40 ปี	153	42.50
41-50 ปี	116	32.22
51 ปีขึ้นไป	79	21.95
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	173	48.00
ปริญญาตรี	115	31.94
สูงกว่าปริญญาตรี	72	20.00
อายุราชการ/ประสบการณ์ในการทำงาน		
1-10 ปี	84	23.33
11-20 ปี	154	42.78
21-30 ปี	107	29.72
31 ปีขึ้นไป	15	4.17

สถานภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา	40	11.11
คณะกรรมการสถานศึกษา	120	33.33
ครู	130	36.11
ผู้นำชุมชน	70	19.45

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 360 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 192 คน (ร้อยละ 53.33) เป็นเพศชาย 168 คน (ร้อยละ 46.67) ด้านอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31-40 ปี (ร้อยละ 42.50) รองลงมาอยู่ในช่วง 41-50 ปี (ร้อยละ 32.22) รองลงมาอยู่ในช่วง 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 21.95) และสุดท้ายอยู่ในช่วงไม่เกิน 30 ปี (ร้อยละ 3.33) ด้านวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 48.00) รองลงมาคือระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 31.94) สุดท้ายคือสูงกว่าระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 20.00) ด้านอายุราชการ/ประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 11-20 ปี (ร้อยละ 42.78) รองลงมาอยู่ในช่วง 21-30 ปี (ร้อยละ 29.72) รองลงมาอยู่ในช่วง 1-10 ปี (ร้อยละ 23.33) ลำดับสุดท้ายอยู่ในช่วง 31 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 4.17) ด้านสถานภาพส่วนใหญ่เป็นครู (ร้อยละ 36.11) รองลงมา คือ คณะกรรมการสถานศึกษา (ร้อยละ 33.33) รองลงมาจากคณะกรรมการสถานศึกษา คือ ผู้นำชุมชน (ร้อยละ 19.45) และลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา (ร้อยละ 11.11)

ตารางที่ 2 ระดับองค์ประกอบและสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏผลดังตารางที่ 2 ดังนี้ (n=360)

องค์ประกอบและสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ			
ชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งเป้าหมาย	3.95	0.91	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	4.30	0.89	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.02	0.91	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.02	0.87	มาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.92	0.93	มาก
รวม	4.04	0.90	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบและสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม อยู่ในระดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ระยะที่ 2 จัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (In-depth Interview) เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งที่ 1 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนมาก

2. การสนทนากลุ่มเป้าหมาย (Focus Group Discussion)

จากการสนทนากลุ่มเป้าหมาย (Focus Group Discussion) ครั้งนี้ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนมาก และได้ร่วมกันจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน		
วัตถุประสงค์ของข้อเสนอเชิงนโยบาย	แนวทางของข้อเสนอเชิงนโยบาย	กลไกของข้อเสนอเชิงนโยบาย
1. เพื่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการวางแผนและตั้งเป้าหมาย	1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งเป้าหมาย โดยการให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาเข้ามามีบทบาท	1) มีส่วนร่วมในการขอใช้สถานที่ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนได้แก่ วัด ร้านค้า สถานือนามัย 2) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ของสถานศึกษา

	และส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้	3) กำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์เพื่อรองรับโรคที่จะอุบัติขึ้นมาใหม่ของสถานศึกษา 4) กำหนดวิสัยทัศน์หรือแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา 5) กำหนดหลักสูตรของสถานศึกษา 6) จัดทำโครงการต่างๆ ร่วมกับโรงเรียน 7) กำหนดแผนงาน วิธีปฏิบัติงานต่างๆ ในยุค New Normal ของโรงเรียน 8) กำหนดโครงการเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีมาส่งเสริม 9) แสดงความคิดเห็นในการจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ 10) กำหนดรูปแบบกิจกรรม
2. เพื่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยการให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญทางศาสนา สนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม และเผยแพร่การดำเนินงานต่างๆ ให้หน่วยงานอื่นทราบ รวมทั้งการร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา	1) จัดกิจกรรมต่างๆ กับโรงเรียน เช่น การจัด การเรียนรู้ในแหล่งชุมชน 2) เป็นที่ปรึกษาเรื่องต่างๆ ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) แก้ปัญหาในด้านต่างๆ ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) สนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดกิจกรรม ตลอดจนการจัดหาจากแหล่งอื่นๆ 5) เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโรงเรียนให้หน่วยงานอื่นทราบ 6) จัดหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของชุมชน เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน 7) สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาใช้บริการห้องสมุดของโรงเรียน

		8) จัดนิทรรศการด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านกฎหมายประชาชนควรทราบ
3. เพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นงานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป	1) วางแผนจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษา 2) วางแผนดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา 3) จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี ตามนโยบายและภารกิจของสถานศึกษา 4) วางแผนจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษา 5) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหา การซื้อ การจ้าง การควบคุม การเก็บรักษา ตามแผนงานพัสดุ 6) จัดวางระบบ เกี่ยวกับการจัดหา การซื้อ การจ้าง การควบคุม การเก็บรักษา ตามแผนงานพัสดุ 7) จัดประชุมผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อชี้แจงนโยบาย และรายงานความก้าวหน้าของโรงเรียน
4. เพื่อการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นภาระตมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การพัฒนาอาชีพ การมีทักษะชีวิต การรวบรวมเผยแพร่วัฒนธรรม สิ่งประดิษฐ์ หรืองานวิชาการต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการ	1) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 2) ประสานงานและส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาสร้างความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษากับชุมชน 3) ส่งเสริม สนับสนุน ร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพและทักษะชีวิต 4) รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัย นวัตกรรม และสิ่งประดิษฐ์ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น 5) ประสานงาน สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชน 6) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ปัญหาความไม่สงบในสถานศึกษา

	สอน นอกจากนั้นร่วมรับรู้ใน ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน สถานศึกษา แล้วหาวิธีการ ป้องกันและแก้ไขร่วมกัน	7) เผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่าต่อการจัดการ เรียนการสอนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
5. เพื่อการมี ส่วนร่วมใน การ ประเมินผล	5. ด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล โดยการให้บุคคลที่ มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการ ติดตาม ประเมินผล ไม่ว่าจะ เป็นงานบริหารวิชาการ งาน บริหารบุคคล งานบริหาร งบประมาณ และงานบริหาร ทั่วไป ให้ความเห็นชอบและ แนะนำ ในการจัดทำรายงาน ผลการศึกษาประจำปี แล้วร่วม สรุปผลเพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป	1) ติดตาม ประเมินผลงานวิชาการของโรงเรียน 2) ติดตาม ประเมินผลงานบุคลากรของโรงเรียน 3) ติดตาม ประเมินผลงานงบประมาณของโรงเรียน 4) ติดตาม ประเมินผลงานบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน 5) ติดตามและประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6) ให้คำแนะนำในกรณีที่สถานศึกษาประสบปัญหาจาก การปฏิบัติงาน 7) ติดตามให้สถานศึกษาจัดทำรายงานความก้าวหน้า ของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี 8) เสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงรายงานประจำปี ของ สถานศึกษา 9) พิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี ก่อน นำเสนอรายงานต่อสาธารณชน 10) กำกับและติดตามการจัดทำรายงานผล การ ปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นระยะๆ

ระยะที่ 3 การตรวจสอบและประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)

จากการสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ครั้งนี้ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับ
ประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนมาก และผลการประเมิน ความเหมาะสม
ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของข้อเสนอเชิงนโยบาย

ตารางที่ 4 ผลการประเมิน ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ระดับความเหมาะสม		แปลค่า	ระดับความสอดคล้อง		แปลค่า	ระดับความเป็นไปได้		แปลค่า	ระดับความเป็นประโยชน์		แปลค่า
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งเป้าหมาย	4.85	0.44	มากที่สุด	4.68	0.51	มากที่สุด	4.62	0.55	มากที่สุด	4.89	0.31	มากที่สุด
ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	4.74	0.56	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด	4.53	0.61	มากที่สุด	4.77	0.49	มากที่สุด
ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.64	0.59	มากที่สุด	4.44	0.60	มากที่สุด	4.25	0.68	มากที่สุด	4.70	0.47	มากที่สุด
ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.69	0.50	มากที่สุด	4.61	0.53	มากที่สุด	4.43	0.56	มากที่สุด	4.70	0.47	มากที่สุด
ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.80	0.40	มากที่สุด	4.79	0.41	มากที่สุด	4.66	0.45	มากที่สุด	4.78	0.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.74	0.50	มากที่สุด	4.64	0.52	มากที่สุด	4.50	0.57	มากที่สุด	4.77	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. การประชาพิจารณ์ (Public Hearing)

การประเมินผลของข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 80 คน เห็นด้วยกับประเด็นประเมินผลข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนมาก และมีผลการประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยอภิปรายตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งเป้าหมาย พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งเป้าหมายมีความสอดคล้องกับ ซัชกิน เอ็ม (Sashkin, M., 1982: 110-113) ซึ่งได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย (Participation in Goal Setting) มีความหมายถึงการที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งในระดับบุคคล ระดับผู้บังคับบัญชา หรือระดับกลุ่มได้มีส่วนร่วมในงานในการกำหนดเป้าหมายของงานเพื่อที่พวกเขาจะได้พยายามทำให้งาน หรือผลการปฏิบัติงานนั้นบรรลุเป้าหมายที่วางไว้และเกิดผลงานที่ดี สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 11) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมในลำดับที่สอง คือ การมีส่วนร่วมวางแผน และสอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553: 24-25) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม โดยจำแนกตามกระบวนการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีความสอดคล้องกับ โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1997: 40-42) ซึ่งกล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Participation in implementation) เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน ได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำอะไรให้โครงการได้บ้าง และทำอย่างไร เช่น การติดต่อประสาน การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน และการขอความช่วยเหลือปัจจัยในทุกๆ ด้าน จึงได้นำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษามาใช้ในการขับเคลื่อนงานของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ได้วางแผนไว้ และสอดคล้องกับ ปธาน สุวรรณมงคล (2551: 83) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ลักษณะซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการอยู่ในลำดับที่สอง

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสอดคล้องกับ แอนโทนี วิลเลียม พี (Anthony, William, P., 1978: 3-5) ที่ได้กล่าวว่า ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนในการตัดสินใจ (subordinate involvement) โดยผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของตนและตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล และคำนึงถึงประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก สอดคล้องกับ ธร สุนทรายุทธ (2552: 540) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมลำดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ก็คือ การกำหนดตามความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ และสอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553: 24-25) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นการพิจารณาไว้หลายลักษณะ ซึ่งจำแนกตามกระบวนการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการตัดสินใจ

4. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์นั้นสอดคล้องกับ โรเบิร์ต เจ และ ไอร์วิง พี (Robert, J. & Irving, P., 1961: 59-63) ซึ่งได้สรุปแนวคิดว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมกับลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือผู้ใต้บังคับบัญชา อาจจะเข้าไปโดยตรง และลักษณะเป็นทางการ ซึ่งจะมีผลประโยชน์เป็นแรงผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไรก็ตามในกรณีมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นไปโดยทางอ้อมไม่เป็นทางการ การมีส่วนร่วมอาจจะไม่ได้เกิดจากผลประโยชน์ก็ได้ แนวคิดในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยหันไปมุ่งเน้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจเกิดขึ้นโดยตัวผู้บริหารเมื่อเวลาที่ต้องการประสานสิ่งต่างๆ ตลอดจนจนเป็นการควบคุมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามหน้าที่และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจะเป็นผู้ผลักดันผลสำเร็จให้แก่องค์กรโดยผ่านผู้ใต้บังคับบัญชารวมทั้งจะเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ขององค์กร ซึ่งในประเด็นเรื่องผลประโยชน์นี้เองที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมสอดคล้องกับ ปธาน สุวรรณมงคล (2551: 83) ได้กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าจะต้องมีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ และสอดคล้องกับ ธร สุนทรายุทธ (2552: 540) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (Benefits) การคำนึงถึงผลประโยชน์เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีความสอดคล้องกับ โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1997: 40-42) ซึ่งได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation participation) เป็นองค์ประกอบ ที่กล่าวถึง การพิจารณา ความเห็น (View) ความชอบ (Preference) ความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลและสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ ได้ การติดตามประเมินผล การดำเนินงานเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่มุ่งเน้นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเสนอต่อผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ และนำไปใช้วางแผนการ

ทำงานในครั้งต่อไป และสอดคล้องกับ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2551: 13) กล่าวว่า การจะพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งเป้าหมาย 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรนำนโยบายดังกล่าวไปปรับใช้กับการบริหารจัดการสถานศึกษา และควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปวางแผนในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัย เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ

2.2 ควรวิจัยปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งจากข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในครั้งนี้ โดยวิจัยในโรงเรียนขนาดเล็ก

2.3 ควรวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิภาพการนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศไปปรับปรุงและพัฒนากลไกต่างๆ ให้สามารถขับเคลื่อนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2551). *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.

ซัชจรียา ใบลี. (2553). *ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ซัชจรียา ไบลี. (2563). *หลัก ทฤษฎี และปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธ สุนทรายุทธ. (2552). *การบริหารจัดการจัดการเชิงปฏิรูป*. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2551). *การปกครองท้องถิ่นไทย ในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2547). *นโยบายและการวางแผนงานหลักการและทฤษฎี*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การจัดการศึกษา: โดยชุมชน เพื่อชุมชน และสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทยร่มเกล้า.
- รัตนา สายคณิต. (2550). *การประเมินโครงการ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2532). *การวิจัยเชิงนโยบายกับการพัฒนาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอาน และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2551). *แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับนโยบาย ในประมวล สารระชุดวิชานโยบายและการวางแผนการศึกษา หน่วยที่ 1*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2548). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา : แนวคิดและกรณีศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์จำกัด.
- สุคนธา คงศีล และ สุขุม เจียมตน. (2550). *การวิจัยเชิงนโยบายคืออะไรและทำอย่างไร*. *บริหารงานสาธารณสุข*. 13 (2), 56-71.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- Anthony, William, P. (1978). *Participative management*. Massachusetts: Addition-Wesley.
- Cohen & Uphoff. (1997). *Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evaluation*. London: Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University.
- Robert, J. & Irving, P. (1961). *Leadership and organization*. New York: McGraw Hill.
- Sashkin, M. (1982). *A manager's guide to participative management*. New York: AMA. Membership Publications Division.